

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 23.09.2020
Vår ref.: 201904895-149
Arkiv: 517
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Matilde Anker

Skorveheia vindkraftverk - Oversendelse av klager på tre vedtak av 15.6.2020, samt vurdering av anmodning om utsatt iverksettelse av vedtakene

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) fattet den 15.6.2020 tre vedtak vedrørende Skorveheia vindkraftverk i Flekkefjord kommune i Agder fylke:

1. Godkjenning av konsesjonsendringer
2. Godkjenning av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) for Skorveheia vindkraftverk med nettilknytning
3. Samtykke til ekspropriasjon for bygging og drift av nettilknytningen til Skorveheia vindkraftverk

Vedtaket om konsesjonsendringer omfatter:

- Økt installert effekt fra 36 til 45 MW
- Utsatt frist for idriftsettelse fra 31.12.2020 til 31.12.2021
- Endret trasé for nettilknytning
- Endret trasé for adkomstvei
- Justert plangrense i den sørøstlige delen av planområdet.
- Adkomstvei til koblingsstasjonen

Godkjenningen av detaljplan og MTA innebærer at:

- Installert effekt per vindturbin øker fra 3 MW til 5.6 MW
- Antallet vindturbiner reduseres fra 12 til 8
- Totalhøyden øker fra 135 meter til 200 meter.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

NVE har mottatt totalt 15 klager på vedtakene av 15.6.2020. Alle klagen er gitt innen klagefristen, med unntak av klagen fra La Naturen Leve, som sendte inn klagen en uke etter klagefristen. NVE har likevel inkludert denne klagen som en del av klageoversendelsen. NVE mener alle klagerne har en geografisk eller tematisk tilknytning til vedtakene. Mange av klagen har like eller tilsvarende klagegrunner. NVE har derfor tatt alle klagen til klagebehandling uten en nærmere og inngående vurdering av rettslig klageinteresse etter forvaltningsloven (fvl.) § 28. NVE har forberedt klagen i tråd med fvl. § 33.

Vi kan ikke se at noen av klagen gir grunnlag for å endre våre vedtak av 15.6.2020 om endringer i gjeldende konsesjon, godkjenning av detaljplan/MTA og ekspropriasjonstillatelse for nettilknytningen, med unntak av at NVE anmoder OED om å vurdere nye vilkår. Klagen oversendes derfor til OED for endelig avgjørelse.

Flere klager ber NVE om å beslutte utsatt iverksettelse av vedtakene inntil klagen er avgjort. To av disse anmodningene er allerede avslått i en prosessledende beslutning av 27.8.2020. Flekkefjord kommunes anmodning om utsatt iverksettelse vurderes i kapittel 4. NVE beslutter ikke utsatt iverksettelse av de to vedtakene som er fattet i medhold av energiloven. Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon gir utsatt iverksettelse for ekspropriasjonstillatelsen. Vedtaket om ekspropriasjon for nettilknytning til Skorveheia vindkraftverk kan dermed ikke effektueres før OED har tatt stilling til klagen.

1. Bakgrunn

NVE ga den 20. desember 2013 Norsk Vind Skorveheia AS (heretter Norsk Vind) konsesjon for bygging og drift av Skorveheia vindkraftverk i Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylke (nå Agder fylke). Anleggskonsesjonen ga tillatelse til å etablere et vindkraftverk med en samlet installert effekt på 36 MW, en 22/66 kV transformatorstasjon i vindkraftanlegget og en ca. 2 kilometer lang 66 kV kraftledning til ny koblingsstasjon på Midtfjellse.

Vedtaket ble påklaget, og den 30. april 2015 stadfestet Olje- og energidepartementet (OED) konsesjonen med ett tilleggsvilkår. NVE utstedte ny anleggskonsesjon i henhold til OEDs vedtak den 9. mars 2016 (NVE ref. 200802252-56). Konsesjonen gir Norsk Vind rett til å bygge og drive Skorveheia vindkraftverk innenfor de spesifikasjonene som følger av konsesjonsdokumentet med vedlegg.

Tabell 1. Oversikt over sakshistorikken

Dato	Vedtak/milepæl	Kommentar
25.8.2005	NVE mottar melding om Skorveheia vindkraftverk	Meldingen sendes på høring og NVE arrangerer åpent møte i Flekkefjord
15.3.2006	NVE fastsetter utredningsprogram etter forelegging hos Miljøverndepartementet	Alle høringsparter er kopimottakere
23.4.2008	NVE mottar konsesjonssøknad med konsekvensutredning for Skorveheia vindkraftverk	Søknaden sendes på høring og NVE arrangerer åpent møte i Flekkefjord
7.7.2010	NVE sender brev til tiltakshaver om at saken ikke prioriteres behandlet før 2012-2014.	
Høsten 2013	NVE mottar tilleggsopplysninger fra tiltakshaver	
20.12.2013	NVE meddeler konsesjon til Skorveheia vindkraftverk	Naturvernforbundet og fire hyttenaboer påklager vedtaket.
30.4.2015	OED stadfester NVEs konsesjonsvedtak for Skorveheia vindkraftverk	NVE utsteder oppdatert konsesjonsdokument i tråd med OEDs vedtak 9.3.2016.
18.11.2019	NVE mottar søknader om konsesjonsendringer og detaljplan/MTA.	Søknadene og planene sendes på høring. NVE har møter med Flekkefjord kommune og befarer området.
15.6.2020	NVE godkjenner konsesjonsendringer og detaljplan/MTA	Flekkefjord kommune og 14 andre parter og interessenter påklager vedtaket.

I vilkår nr. 7 og 8 i anleggskonsesjonen av 9. mars 2016 er det satt krav om utarbeidelse av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) for vindkraftverket. Planene må være godkjent av NVE før konsesjonær kan begynne å bygge anlegget. Vilkårene gir fleksibilitet til å utnytte best tilgjengelig teknologi og sikre god utnyttelse av vindressursen i området. Samtidig pålegger vilkårene konsesjonær å utforme anlegget slik at landskaps- og miljøforhold ivaretas.

I anleggskonsesjonen er det satt flere andre vilkår som Norsk Vind må ivareta for å kunne bygge, drive og legge ned anlegget.

2. Presentasjon av klagen og kommentarer fra konsesjonæren

2.1. Innledning

NVE har mottatt 15 klager, samt flere ettersendte begrunnelser, på ett eller flere av de tre vedtakene som ble fattet 15.6.2020.

Tabell 2 gir en kortfattet oversikt over klagen som NVE har mottatt. Her presenteres klageren(e) og hvilke vedtak klagen retter seg mot. Alle klagen er sammenfattet i vedlegg 1.

Nye forhold som klagerne anfører og som ikke tidligere er vurdert, samt forhold som NVE mener bør utdypes nærmere, er nærmere omtalt i kapittel 3. NVE har i tabell 2, i kapittel 3 og i sammenfatningen i vedlegg 1 kun tatt med de forhold som vi mener er aktuelle for behandling av de innkomne klagen. For øvrig viser vi til de fullstendige klagen, som er tilgjengelige gjennom SeDOK/eInnsyn.

2.2 Hovedpunkter i klagen

2.2.1 NVEs skjønnsutøvelse

Alle klagerne er uenige i NVEs skjønnsutøvelse. De mener den godkjente utbyggingsplanen for vindkraftverket og nettilknytningen vil medføre vesentlige negative virkninger for omgivelsene. Temaer som nevnes av mange er blant annet visuelle virkninger, støy og naturmangfold. De fleste klagerne ber om at NVEs vedtak trekkes tilbake og at søknadene/planene avslås.

2.2.2 Saksbehandlingen

Flere klagerne mener det er heftet en rekke saksbehandlingsfeil ved NVEs vedtak av 15.6.2020. Saksbehandlingsfeilene som anføres er knyttet til høringen av søknadene/planene, NVEs begrunnelse for vedtakene og kvaliteten på de behandlede søknadene og planene.

2.2.3 Lovtolkningen

Flere klagerne mener NVEs vedtak er i strid med flere lover og forskrifter, som energilovforskriften, naturmangfoldloven og konsekvensutredningsforskriften.

Tabell 2: Presentasjon av innkomne klager

Klager(e)	Dato(er)	Vedtak som påklages
Flekkefjord kommune	20.9.2020, tilleggsinformasjon 22.9.2020	Alle tre vedtak
Beboere på Midtfjellse	20.7.2020, tilleggsinformasjon 1.9.2020	Godkjenning av detaljplan/MTA

Tove Blaiich v/ SANDS Advokatfirma DA	20.7.2020, tilleggsinformasjon 11.9.2020	Ekspropriasjonstillatelse
Eva Johannesen	24.6.2020	Godkjenning av detaljplan/MTA
Fjelltun leirsted	20.7.2020	Godkjenning av detaljplan/MTA
Forum for natur og friluftsliv Agder (FNF)	9.7.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Per Øyvind Grimsby	16.7.2020	Vurderes av NVE som en klage på godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
La Naturen Leve (LNL)	27.7.2020	Godkjenning av detaljplan/MTA
Naturvernforbundet i Agder		Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Nei til vindmøller i Flekkefjord (NVF)	20.7.2020, tilleggsinformasjon 1.9.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Norsk Ornitologisk Forening (NOF)	19.6.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Dagfinn Norang	19.6.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Norges Televisjon AS (NTV) v/ Advokatfirmaet Hjort DA	6.7.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Rauli Vel og Rauli Sør Vel	15.7.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA
Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder (VORF)	19.7.2020	Godkjenning av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA

2.3. Konsesjonærens kommentarer til klagen

NVE sendte klagen til Norsk Vind Skorveheia AS for kommentering den 27.7.2020, 4.8.2020, 24.8.2020 og 8.9.2020. Vi mottok kommentarer fra Norsk Vind 17.8.2020, 27.8.2020, 1.9.2020, 9.9.2020 og 16.9.2020.

Opplysninger fra Norsk Vind som er relevante for NVEs vurdering av klagen er nærmere omtalt i kapittel 3. For øvrig viser vi til de fullstendige kommentarene, som er tilgjengelige gjennom SeDOK/eInnsyn.

3. NVEs vurdering av klagen på vedtakene av 15.6.2020

3.1. Innledning

Alle klagen er gitt innen klagefristen, med unntak av klagen fra La Naturen Leve, som ble sendt en uke etter klagefristen. La Naturen Leve skriver at de ikke mottok vedtaket. NVE viser til at vedtaket ble sendt til La Naturen Leve, men har likevel inkludert denne klagen i klageoversendelsen.

NVE har vurdert alle klagen og tatt dem inn til klagebehandling uten en nærmere vurdering av rettslig klageinteresse. NVE har lagt til grunn at alle klagen er fremmet av klager som enten har en geografisk eller tematisk tilknytning til vedtakene.

NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet, alternativt oversende klagen til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse (fv. § 33).

NVE kommenterer kun nye forhold som klagerne anfører og som ikke tidligere er vurdert og forhold som bør utdypes nærmere. For øvrig viser vi til våre vedtak av 15.6.2020 og notatet «Bakgrunn for vedtak» av samme dato, NVE ref. 201904895-76.

I flere klager anføres det klagegrunner som gjelder flere av vedtakene. Vi oppfatter at klagen på endringene i konsesjonen og detaljplan/MTA for vindkraftverket er de mest sentrale. Mange av klagen på disse to vedtakene har også i stor grad sammenfallende klagegrunner. Vi behandler derfor klagen på disse to vedtakene samlet, før vi behandler klagen på vedtaket om samtykke til ekspropriasjon. Avslutningsvis kommenterer vi anmodninger om å trekke tilbake konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk, og tar stilling til kravet om utsatt iverksetting av vedtakene.

3.2. Klager på lovanvendelsen

3.2.1 Konsekvensutredningsforskriften

Flere klager, blant annet Flekkefjord kommune, mener de samlede endringene i prosjektet siden konsesjonen ble meddelt er for omfattende, og at endringene ikke er tilstrekkelig utredet. De krever derfor en ny konsekvensutredning.

NVE mener saksbehandlingen tilfredsstillende de særskilte saksbehandlingskravene i forskrift om konsekvensutredninger. Kravene innebærer at konsekvensutredningen skal legges til grunn for behandlingen av tiltaket gjennom alle saksbehandlingstrinnene. Konsekvensutredningen skal eventuelt oppdateres eller suppleres med ny informasjon for å oppnå formålet om en så godt opplyst sak som mulig før vedtaket treffes, jf. fv. § 17. NVE mener dette er oppfylt i denne saken. De største endringene av prosjektet gjelder antall vindturbiner og turbinenes størrelse, og etter NVEs vurdering er det fugl og landskap som er de viktigste temaene. Vi viser til at beslutningsgrunnlaget for vedtakene av 15.6.2020 blant annet omfatter en ny rapport om fugl og en oppdatert landskapsanalyse. I tillegg omfatter detaljplanen/MTA vurderinger av endrete virkninger knyttet til blant annet støy, skyggekast, friluftsliv og kulturminner.

3.2.2 Naturmangfoldloven

Flere klager, deriblant Naturvernforbundet, NOF, LNL og FNF, mener bestemmelsene i naturmangfoldloven (nml.) ikke er ivarettatt. De er særlig opptatt av rovfugltrekket, og påpeker at nml. § 9 om føre-var-prinsippet alltid skal komme til anvendelse dersom kunnskapsgrunnlaget etter § 8 i samme lov ikke er godt nok.

I henhold til nml. § 7 skal prinsippene i nml. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Nml. § 8 stiller krav om et kunnskapsgrunnlag som er rimelig med hensyn til «kostnadene ved fremskaffing av kunnskapen, sakens karakter og mulig miljøpåvirkning», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) på side 379. Vi viser til kap. 5.3 i vårt notat «Bakgrunn for vedtak» av 15.6.2020, hvor vi vurderer de endrede virkningene for naturmangfoldet. NVE mener kunnskapsgrunnlaget om virkningene for fugl og øvrig naturmangfold i området er tilstrekkelig til å fatte vedtak, og at vedtakene av 15.6.2020 dermed ikke er i strid med nml. § 8.

NVE mener vedtakene er i tråd med føre-var-prinsippet i nml. § 9. Det er innhentet eksisterende kunnskap, og det er i tillegg utarbeidet en ny rapport om virkninger for fugl. Det er likevel knyttet en viss usikkerhet til både omfang av rovfugltrekket og kollisjonsrisiko. NVE la derfor til grunn for vedtakene at rovfugltrekket kan ha et større omfang enn det som er vurdert i detaljplan/MTA, og virkninger for fugl ble vurdert som en av de største ulempene i NVEs avveining. Etter NVEs vurdering vil imidlertid ikke endringene av vindkraftprosjektet – inkludert at rovfugltrekket kan ha et større omfang – medføre vesentlige virkninger for mulighetene for å nå forvaltningsmålene i § 4 og § 5. Ifølge Klima- og miljødepartementets veileder til naturmangfoldloven skal det legges mindre vekt på føre-var-prinsippet dersom det er tale om en skade, men den ikke i særlig grad påvirker mulighetene for å nå forvaltningsmålene. Med henvisning til føre-var-prinsippet satte NVE likevel et nytt konsesjonsvilkår om etterundersøkelser av rovfugl, og viste til at det kan pålegges avbøtende tiltak dersom virkningene for rovfugl blir større enn antatt. På dette grunnlag er det etter NVEs vurdering liten risiko for alvorlig eller irreversibel skade på rovfuglbestandene, jf. nml § 9.

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut ifra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om "effekten av påvirkninger". I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep. Valg av lokaliseringssted for vindkraftverket for å redusere samlet belastning, må nødvendigvis tas når det gis konsesjon. Skorveheia vindkraftverk har endelig konsesjon, og NVE vurderte endringene av prosjektet i vedtakene av 15.6.2020. Etter NVEs vurdering gir ikke endringene i seg selv et stort bidrag til den samlede belastningen på naturmangfoldet. Det viktigste temaet når det gjelder samlet belastning kan være fugl, og det skal gjennomføres etterundersøkelser ved en rekke vindkraftverk i regionen. På denne måten kan NVE vurdere den samlede belastningen etter noen år, og eventuelt pålegge nye avbøtende tiltak dersom den samlede belastningen i henhold til nml. § 10 blir for stor.

Når det gjelder nml. §§ 11 og 12, mener NVE at detaljplan/MTA konkretiserer de tiltakene som gjøres for å hindre og begrense skader på naturmangfoldet. Kostnadene for dette dekkes av konsesjonær eller entreprenør etter egne avtaler. Etter NVEs vurdering utgjør detaljplan/MTA for Skorveheia vindkraftverk et godt grunnlag for å ta gode valg knyttet til driftsmetoder og teknikk for å unngå eller begrense skade på naturmiljøet. Vi anser derfor også disse paragrafene som ivarettatt.

3.2.3 Forholdet til plan- og bygningsloven

Naturvernforbundet viser til at det kreves en dispensasjonssøknad etter plan- og bygningsloven for å bygge vindkraftverket, og skriver at det ikke er sendt inn en slik søknad. De krever at Flekkefjord kommune skal gjøre planavklaringer før tiltaket kan igangsettes.

Det er riktig at konsesjonær må ha kommunal planavklaring for å bygge vindkraftverket. Etter det NVE kjenner til er det sendt inn en dispensasjonssøknad som er blitt avslått av kommunen. Konsesjonær har sendt en anmodning til OED om at konsesjonen skal få virkning som statlig plan. NVE har ingen rolle i behandlingen av saker om statlig plan for vindkraftkonsesjoner.

3.3. Klager på NVEs saksbehandling

3.3.1 Rådgøring før vedtak

NVF viser til Fylkesmannens uttalelser i saken. De skriver at de reagerer på at NVE ikke har vektlagt denne uttalelsen, og at NVE ikke har satt seg inn i sakens problemstilling. De mener det bør være et minimumskrav at offentlige etaters bekymringer tas videre med egnede departementer før det fattes et vedtak i medhold av energiloven.

NVE viser til at OED er klagemyndighet, og at departementene ikke skal involveres i saken før det eventuelt foreligger en klagesak. NVE mottar høringsuttalelser fra Fylkesmannen og andre offentlige etater, men det er ikke krav om at NVE skal slutte seg til alle vurderinger i slike høringsuttalelser.

3.3.2 Manglende mulighet til å kommentere tilsvaret

Rauli Vel og Rauli Sør Vel er kritiske til saksgangen fra NVEs side i etterkant av levering av høringsuttalelse og frem til godkjenning av vedtak. De viser til at det gikk kort tid før Norsk Vind fikk komme med tilsvaret til uttalelsen, men at velforeningene ikke har fått anledning til å kommentere dette tilsvaret. De mener derfor at NVE kun har lagt Norsk Vind sine kommentarer til grunn.

NVE skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før vi kan fatte vedtak. Det følger av fvl. § 17 annet ledd første punktum at NVE skal forelegge merknader og klager for motparten, som i dette tilfellet er konsesjonær. Høringsprosessen skal imidlertid ikke være en diskusjonsrunde, og NVE vil normalt ikke be om kommentarer til konsesjonærs tilsvaret.

3.3.3 Behandling av høringsuttalelser og avveining av fordeler og ulemper

Beboere på Midtjellse mener at deres uttalelser om detaljplan/MTA ikke er blitt realitetsbehandlet av NVE, og at NVE ikke har lagt nok vekt på innspillene. De er kritiske til at NVE har lagt vekt på at endringene av prosjektet fører til økt lønnsomhet, og mener at NVE har lagt for lite vekt på ulemper knyttet til blant annet utsikten fra Midtjellse, støy og skyggekast.

NVE viser til «Bakgrunn for vedtak», der fordeler og ulemper ved endringene er vurdert i sammenheng. NVE har vurdert den nye utbyggingsløsningen opp mot utbyggingsløsningen som lå til grunn for vedtaket om konsesjon til Skorveheia vindkraftverk. Dette er en vurdering av om endringene er samfunnsmessig rasjonelle, og endringer knyttet til økonomi og produksjon vil alltid være en del av slike avveininger.

NVE har vurdert alle endringene på grunnlag av utredningene i detaljplan/MTA og høringsuttalelsene, blant annet uttalelsen fra beboerne på Midtjellse. Etter NVEs vurdering er virkninger for landskap og fugl de største ulempene av de endrede planene, og NVE har lagt til grunn at vindkraftverket kan oppleves mer dominerende fra Midtjellse, selv om antallet vindturbiner er redusert. Endringene vil imidlertid ikke føre til vesentlig endrete ulemper knyttet til støy og skyggekast.

3.4 Klager på NVEs skjønnutøvelse i sakene om konsesjonsendringer og detaljplan/MTA

3.4.1 Utsatt idriftsettelse

Flere klagere, blant annet Flekkefjord kommune, klager på vedtaket om utsatt frist for idriftsettelse. Kommunen viser til at det er gått 15 år fra meldingen om Skorveheia vindkraftverk ble sendt inn til NVE, og mener dette er mer enn nok tid til å realisere vindkraftverket. NVF viser til at Skorveheia inngår i et område som ble beskrevet som mindre egnet for vindkraft i NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft, og mener dette tilsier at det ikke bør gis utsatt idriftsettelse. NVF skriver i tillegg at

konsesjonær har hatt god tid til å realisere vindkraftverket, og viser til at OED ikke ga utsatt idriftsettelse for Andmyran vindkraftverk. De viser videre til at NVE har skrevet at ett av argumentene for utsatt idriftsettelse er at økt kapasitet i regionalnettet kan utnyttes, og spør om hva som er grunnlaget for denne vurderingen.

NVE viser til at det ble gitt endelig konsesjon i 2015, og at konsesjonær dermed har hatt fem år på seg til å detaljplanlegge og bygge vindkraftverket. Detaljplan/MTA ble sendt inn i 2019, etter at det ble gjort nye vindmålinger og vurderinger av endrede virkninger som følge av planendringer. NVEs argumenter for å gi utsatt frist er gjengitt i kapittel 4.2 i «Bakgrunn for vedtak». Ett av argumentene er som NVF skriver at det blir økt kapasitet i kraftnettet i 2021. Grunnlaget for denne vurderingen er konsesjonærs opplysninger i søknaden og Agder Energi Netts høringsuttalelse i saken.

Når det gjelder henvisninger til Andmyran vindkraftverk og nasjonal ramme for vindkraft, viser NVE til at alle saker om utsatt idriftsettelse må vurderes konkret. I saken om Andmyran vindkraftverk la OED vekt på at den opprinnelige konsesjonen var 14 år gammel, at det etter dette har kommet ny kunnskap om myr og klima, og at hele vindkraftverket er planlagt i myrområder. I alle andre saker om fristutsettelse til 31.12.2021 har OED godkjent utsatt frist.

I forslaget til nasjonal ramme for vindkraft ble hele kyststripen på Sørvestlandet vurdert som mindre egnet for *nye vindkraftkonsesjoner*, blant annet fordi det tidligere var gitt mange konsesjoner i regionen, herunder for Skorveheia vindkraftverk. Forslaget til nasjonal ramme blir ikke videreført, og kartene fra forslaget har derfor ikke en formell betydning i saksbehandlingen av enkeltsaker.

3.4.2 Landskap og visuelle virkninger

NVEs vektlegging av visuelle virkninger

Flere av klagerne, blant andre Flekkefjord kommune, klager på NVEs vurderinger om landskap og visuelle virkninger. Kommunen mener økt synlighet av anlegget grunnet endret turbinstørrelse ikke har vært tilstrekkelig vurdert. De viser til landskapsanalysen som ble sendt inn av Martin Løvland, og ber om at denne blir hensyntatt i klagebehandlingen. Rauli Vel og Rauli Sør Vel skriver at Rauli byggefelt vil bli sterkt påvirket, gjennom at vindkraftverket er planlagt bygget midt i hovedutsikten fra feltet. De viser til høringsuttalelsene om at vindkraftverket vil bli mer synlig enn forutsatt, og spør om begrunnelse for hvorfor NVE ser bort fra dette.

NVE viser til kapittel 5.2 i «Bakgrunn for vedtak», der visuelle virkninger er vurdert. Der står det blant annet at NVE har lagt til grunn at synligheten vil øke i deler av landskapsvernområdet og boligområder i Flekkefjord. Det står videre at NVE er enige med Martin Løvland om at vindkraftverket blir mer synlig vest og sør i landskapsvernområdet. Det er dermed ikke uenighet om at endringene gir økt synlighet, og at dette er negativt. Visuelle virkninger er vektlagt som en av de to viktigste ulempene av planendringene. NVE oppfatter imidlertid klagerne slik at de mener at endringene av synlighet er så store at dette burde ført til avslag på søknaden om godkjenning av detaljplan/MTA. Dette er altså klager på den samlede skjønnsvurderingen til NVE. Etter NVEs vurdering er det ingen nye momenter i klagen om visuelle virkninger som gjør at den samlede vurderingen i kapittel 9.1 i «Bakgrunn for vedtak» bør endres.

Visualiseringer

Nei til Vindmøller i Flekkefjord (NVF) mener at visualiseringene av Skorveheia vindkraftverk har vært av for dårlig kvalitet, og har lagt ved nye visualiseringer som er gjort av arkitektfirmaet Kristiansen og Selmer Olsen AS og designbyrået BRKLYN.

I henhold til NVE, Miljødirektoratet og Riksantikvarens veileder om visualisering av vindkraftverk bør det legges frem informasjon om for eksempel brennvidde og kameraformat. Slik informasjon er ikke lagt ved visualiseringene fra NVF, og det er derfor vanskelig å vurdere realismen. I landskapsrapporten fra Norsk Vind / Meventus er det lagt frem informasjon om visualiseringene, og etter NVEs vurdering er disse visualiseringene realistiske. NVE vil understreke at visualiseringer på papir/digitale flater aldri vil være et perfekt uttrykk for hvordan et vindkraftverk vil oppfattes i virkeligheten, men etter NVEs vurdering ser for eksempel størrelsesforhold riktig ut i visualiseringene fra Meventus.

Virkninger for verneverdier i Flekkefjord landskapsvernområde

Flekkefjord kommune, Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder (VORF) og flere andre klagere mener at NVE ikke har lagt tilstrekkelig vekt på virkninger for Flekkefjord landskapsvernområde. De mener at økt turbinstørrelse vil påvirke verneverdiene og vernebestemmelsene. VORF viser blant annet til at det fremgår av den oppdaterte landskapsanalysen at vindkraftverket nå vil være synlig fra områder ved Rasvåg, Svertingane, Kådøy, Prestøy og Dragøy. Videre er VORF uenige i at reduksjonen i antall vindturbiner delvis kompenserer for at størrelsen øker. De påpeker at sveipearealet per vindturbin blir tre ganger større enn opprinnelig planlagt, og at vindkraftverket samlet derfor vil ha dobbelt så stort sveipeareal. VORF skriver at NVE ikke har tatt hensyn til støyforurensning innenfor landskapsvernområdet, og viser til at unødvendig støy er forbudt, jf. verneforskriften § 6. Ifølge VORF vil støyen fra Skorveheia vindkraftverk være langt over støygrensen. Naturvernforbundet påpeker at det står i NVEs forslag til nasjonal ramme for vindkraft at det ikke bør bygges vindkraftverk som kommer i direkte eller indirekte konflikt med landskap av nasjonal eller vesentlig regional interesse.

I henhold til naturmangfoldloven § 49 skal hensyn til verneverdier tillegges vekt ved avgjørelsen av om det bør gis tillatelse til utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde. Formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet er ifølge verneforskriften:

«å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kystlynghei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner».

Selv om endringene av utbyggingsløsning vil gi økt synlighet, er det ingen automatikk i at dette vil føre til vesentlige virkninger for verneverdiene. Vindkraftverket ville også med den opprinnelige utbyggingsløsningen vært synlig fra de høyereliggende delene av landskapsvernområdet. Det er bare i små deler av landskapsvernområdet at vindkraftverket blir synlig kun med den nye utbyggingsløsningen, og ikke den opprinnelige.

NVE legger til grunn vurderingene i OEDs klagevedtak i konsesjonssaken om Skorveheia vindkraftverk, der det blant annet vises til at den naturlige utsynsretningen er ut mot havet, og at de kystnære og lavereliggende områdene vil bli mindre berørt. NVE legger også til grunn at de negative virkningene av økt turbinstørrelse (og dermed økt sveipeareal) delvis kan bli oppveid av at antall vindturbiner er redusert og at rotasjonshastigheten blir lavere. Støyvirkningene i landskapsvernområdet vil ifølge støyberegningene bli noe mindre enn med den opprinnelige utbyggingsløsningen.

Samlet mener NVE at økt synlighet kan påvirke landskapsopplevelsen negativt, særlig i de områdene der vindkraftverket ikke ville vært synlig med den gamle utbyggingsløsningen. Det er imidlertid ikke kommet inn nye momenter i klagen som tilsier at endringene vil ha så store virkninger for verneverdiene at det burde vært lagt mer vekt på dette i NVEs samlede vurdering i «Bakgrunn for vedtak».

Hinderlys

Flekkefjord kommune og flere andre klagere er kritiske til NVEs vurdering og vilkår om hinderlys. Kommunen mener NVE bør sette et absolutt krav om radarstyrt hinderlys, og at konsesjonen bør trekkes tilbake hvis dette ikke skjer. Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder mener at høyintensitetslys som blinker hele døgnet vil stride mot vernebestemmelsene. De skriver at lyset vil påvirke landskapets karakter og alt liv i området, og at det ikke er akseptabelt at det er usikkerhet knyttet til realiserbarheten av et slikt system. Ifølge VORF bryter dette mot NVEs uttalelse i en epost av 25.6.2020 om at alle tillatelser og avtaler må være på plass før byggingen starter.

NVE viser til vurderingene i kapittel 5.2 i «Bakgrunn for vedtak». Det er satt et absolutt krav om installering av systemer som gjør at lysene kun slår seg på når luftfartøy nærmer seg vindkraftverket. Hvis det ikke er teknisk mulig å gjennomføre dette i sammenheng med at vindturbinene settes opp, må et slikt system installeres så snart det er mulig. NVE viser i den sammenheng til brevet som ble sendt fra NVE til OED 17.6.2020, der det blant annet står at alle tyske vindkraftverk har fått krav om installering av slike systemer. NVE vil følge opp dette med både konsesjonær og Luftfartstilsynet.

Terskelen er høy for å trekke tilbake en konsesjon, og etter NVEs vurdering bør det ikke være aktuelt å trekke tilbake konsesjonen på grunnlag av hinderlysvirkninger. Konsesjonen er gitt på grunnlag av en utbyggingsløsning med lavere vindturbiner og hinderlys med mellomintensitet, men uten et system som sikrer at lysene kun slås på når luftfartøy nærmer seg.

Landskapsutreders kompetanse og bruk av metode

Flekkefjord kommune er skeptiske til landskapsutreders habilitet. Kommunen ønsker at klageinstansen vurderer om Meventus har tilstrekkelig avstand til bransjen til å levere en objektiv landskapsanalyse. Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde (VORF) skriver at det er uklart om Meventus har dokumenterbar kompetanse på denne type analyse. De ber om at NVE pålegger Meventus å fremlegge dokumentasjon på formell faglig kompetanse innen landskapsanalyse. VORF påpeker at vernet natur etter naturmangfoldloven normalt skal ha «svært stor» verdi, jf. Statens Vegvesens håndbok V712. De er kritiske til at Meventus ikke har brukt denne kategorien på noen av områdene innenfor Flekkefjord landskapsvernområde.

NVE viser til at Norsk Vind har redegjort for kompetansen til landskapsutrederen i brev av 6.4.2020. I alle saker skal NVE ha et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag før det fattes vedtak, og i saken om Skorveheia vindkraftverk er landskapsutredningen sammen med høringsuttalelsene i saken vurdert til å utgjøre et godt grunnlag for vedtakene. I den sammenheng vil vi påpeke at saksbehandlere i NVE med formell landskapsfaglig kompetanse har vurdert både utredningens kvalitet og landskapsvirkningene av endret utbyggingsløsning. NVE behandler mange lignende saker, og har dermed gode forutsetninger for å vurdere om beslutningsgrunnlaget er godt nok.

Ambio gjennomførte den opprinnelige landskapsutredningen i 2008, og denne ble gjennomført i tråd med Statens Vegvesens håndbok 140. Etter NVEs vurdering er det hensiktsmessig at oppdateringen av denne utredningen ble gjort etter samme metode, og ikke etter V712 (fra 2018), slik at det er mulig å sammenligne utbyggingsløsningene på en god måte.

Sumvirkninger

La Naturen Leve påpeker at flere av høringspartene mener at endringene av prosjektet vil føre til at sumvirkningene av vindkraftverk i regionen vil øke. De skriver at NVE mener at det ikke er noen vesentlig forskjell på om det bygges 12 turbiner på 135 m eller 8 turbiner på 200 m. LNL er kritiske til denne vurderingen. Med henvisning til vurderingene knyttet til nasjonal ramme for vindkraft mener

LNL at NVE har gjort en saksbehandlingsfeil ved å vise til fremtidige vurderinger av sumvirkninger. De mener NVE ikke har vurdert sumvirkninger / samlet belastning på en tilstrekkelig måte.

NVE viser til vurderingene som er gjort i kapittel 5.2 i «Bakgrunn for vedtak» og til vurderingene om sumvirkninger i landskapsrapporten som var vedlagt detaljplan/MTA. Dette er vurderinger av sumvirkninger knyttet til *endringene av utbyggingsløsning* for Skorveheia vindkraftverk. Etter NVEs vurdering vil ikke endringene av prosjektet føre til vesentlig større sumvirkninger for landskap, med forbehold om at det installeres system som gjør at hinderlysene slås på kun når luftfartøy er nær vindkraftverket. Det er allerede gitt endelig konsesjon for bygging av Skorveheia vindkraftverk, og det er lite relevant å vurdere sumvirkninger ut over de foreslåtte endringene.

Vurderingene i forslaget til nasjonal ramme for vindkraft tok utgangspunkt i at det er bygget eller gitt konsesjon til mange vindkraftverk i regionen, blant annet Skorveheia. Dette vil være relevant ved behandling av eventuelle *nye vindkraftplaner* i regionen.

3.4.3 Støy

Markdempingsklasse

Flere klagere påpeker at det i støyberegningen er brukt markdempingsklasse F i områder med bart fjell. De mener at dette er feil markdempingsklasse, og at dette betyr at støynivået er beregnet for lavt. Beboere på Midtfjellse mener i tillegg at det ikke er hensyntatt at Halsåvatnet ligger mellom vindkraftverket og Midtfjellse.

Markdempingsklasse F er i støyberegningsprogrammet WindPro at parametervalg som beskriver kompakt hard grunn. Områdene der det er benyttet klasse F er en blanding av bart fjell og vegetasjon. NVE har som beskrevet i «Bakgrunn for vedtak» befart de aktuelle områdene, og vi har ikke merknader til utreders valg av markdempingsklasse. NVE viser videre til at områdene som er gitt klasse F er i selve planområdet, og at dempingen her har mindre betydning sammenlignet med dempingen nærmere bebyggelsen. Når det gjelder Halsåvatnet, viser vi til at det er gitt den høyeste markdempingsklassen (H), jf. kartet på side 16 i støyrapporten.

Temperatur

Flere klagere bemerker at det er benyttet 15 °C som temperatur i støyberegningene. De påpeker at årsmiddeltemperaturen på Skorveheia er ca. 7 °C, og mener at støyberegningene derfor ikke er tilstrekkelig konservative. Norsk Vind har kommentert dette i epost av 27.8.2020, der de skriver:

Å redusere temperatur i støyberegningen vil normalt gi en liten økning i beregnet støy. Økningen vil være minst for de mest støyutsatte naboene, men vil øke med økende avstand fra vindkraftverket.

For Skorveheia har vi gjort en rask beregning som viser at bruk av 7 grader fremfor 15 grader i beregningen gir en økning i støynivå for de mest utsatte naboene på 0.2 - 0.3 dB. Økningen for alle støypunkter sett under ett er i gjennomsnitt omtrent 0.5 dB.

NVE vil påpeke at støyrapporten som er vedlagt detaljplan/MTA inneholder redegjørelser for valg av parametere. Her fremgår det at 15 °C er anbefalt brukt i danske og finske retningslinjer for beregning av støy. Samtidig oppgis det i beregningen at det kan legges til grunn at bruk av Nord2000 innebærer en sikkerhetsmargin på 1 dB.

Det finnes per i dag ingen norsk veiledning om hvilken temperatur som bør brukes, men det skal generelt brukes konservative parametere. Tiltakshavers svar viser at lavere temperatur kan gi økt

beregnet støynivå. NVE er på dette grunnlag enig med klagerne i at temperaturvariasjoners påvirkning på støyberegningene burde vært vurdert nærmere i både detaljplan/MTA og NVEs vedtak av 15.6.2020.

NVE har i «Bakgrunn for vedtak» varslet at det kan bli aktuelt med emisjonsmålinger og oppdaterte støyberegninger. Dette skyldes at enkelte boliger/fritidsboliger har et beregnet støynivå nær grenseverdien, og at det er en viss generell usikkerhet om støynivået. Ved å legge til grunn 7 °C i stedet for 15 °C, vil det beregnede støynivået for naboene øke, og en bygning på Fjelltun leirsted vil i tilfelle få et støynivå som er over den anbefalte grenseverdien. Etter NVEs vurdering er det på dette grunnlag enda mer aktuelt å kreve emisjonsmålinger og nye «worst case»-beregninger med redegjørelse for alle parametervalg påvirkning på støyberegningen. Vi anmoder derfor OED om å vurdere å sette dette som konsesjonsvilkår. Dersom eventuelle nye målinger og beregninger viser at støynivået er over grenseverdien, må det gjennomføres avbøtende tiltak. Vi viser også til kapittel 3.4.5 om forholdet til Fjelltun leirsted

Fremherskende vindretning

Flekkefjord kommune skriver at den fremherskende vindretningen i området er fra sørvest, og at dette vil forsterke virkningene for naboer til vindkraftverket.

NVE viser til at beregningene som er gjennomført er worst case-beregninger med medvind fra alle kanter. Det er dermed tatt høyde for at det alle timer hele året kan blåse fra sørvest med en vindstyrke som gir maksimalt støynivå.

Språk i støyrapporten

Dagfinn Norang viser til at støyrapporten som er lagt ved detaljplan/MTA er på engelsk, og mener alle sakspapir må være på norsk.

NVE er enige med Dagfinn Norang om at sakspapirene i utgangspunktet bør være på norsk. Den mest sentrale informasjonen om støy står imidlertid på norsk i detaljplan/MTA. NVE krever ikke at tekniske vedlegg, som utskrifter fra støyberegningsprogram, må være på norsk. Vi vil likevel vurdere å kreve at større deler av slike vedlegg gjengis på norsk i fremtidige konsesjonssaker.

Helsevirkninger og infrastøy

Flekkefjord kommune skriver at det er erfaringer fra Tellenes og Lista om at støy langt utenfor støysonen har påført beboere i nærområdet helseplager. Kommunen er bekymret for at beboere i nærområdet til Skorveheia også vil få helseplager grunnet støy, og stiller spørsmål om NVE har tatt erfaring fra andre kraftverk med i den gjeldende konsesjonen. Kommunen viser til at folkehelseloven § 4 sier at kommunen skal beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Kommunen mener at dette ikke er godt nok dokumentert når turbinstørrelse økes på Skorveheia og dermed berører flere av kommunens innbyggere. Kommuneoverlegen i Flekkefjord skriver at NVE ikke tar behovet for større kunnskapsgrunnlag om støy og helse på alvor. Kommuneoverlegen mener det ikke er tilstrekkelig å vise til Folkehelseinstituttets (FHIs) vurderinger fra 2018, og at det er behov for oppdatert kunnskap om nye vindturbiner og kunnskap om samspill mellom ulike virkninger. Beboere på Midtjellse skriver at infrastøy er godt dokumentert som et helseproblem for naboer til vindkraftverk, og er kritiske til FHIs vurderinger om temaet.

NVE legger FHIs vurderinger om vindkraft og helse til grunn, og viser til kapittel 8.6 i «Bakgrunn for vedtak». Erfaringer fra både norske og utenlandske vindkraftverk inngår i kunnskapsgrunnlaget om vindkraft og helse. FHI holder i disse dager på med en gjennomgang på de nyeste internasjonale kunnskapsoppssummeringene og studiene om lavfrekvent støy og helsevirkninger. En oppsummering av

dette forventes publisert på FHIs nettsted i løpet av høsten 2020. NVE har jevnlig kontakt med FHI om temaet, og etter det NVE kjenner til gir ikke nyere studier grunnlag for vesentlige endringer av FHIs vurderinger fra 2018. NVE viser videre til at støyvirkningene av den nye utbyggingsløsningen er vurdert til å bli noe mindre enn med den opprinnelige løsningen.

3.4.4 Skyggekast

Flekkefjord kommune stiller spørsmål om hvordan det skal sikres at naboene ikke får mer enn åtte timer skyggekast i året. De mener at boligområder i Flekkefjord by vil bli berørt. Beboere på Midtjellse mener at NVE underdriver virkningene av skyggekast.

NVE viser til kapittel 5.5 i «Bakgrunn for vedtak» og til vilkåret om at det skal installeres systemer som gjør at det ikke blir mer enn åtte timer med skyggekast per år ved bebyggelsen rundt vindkraftverket. Etter NVEs vurdering er dette et akseptabelt nivå, og på linje med retningslinjer i andre land. Vilkaeret fører til at endringene fra den opprinnelige utbyggingsløsning er små. NVEs miljøtilsyn følger opp konsesjoner og konsesjonsvilkår etter at vindkraftverket er bygget, og kan be om dokumentasjon på at vilkåret er fulgt.

Skyggekasteffekten avtar med større avstand til vindkraftverket, fordi rotorbladene dekker en stadig mindre del av solskiven. Effekten er liten når avstanden er over 1000-1500 meter, og skyggekast vil ikke være et problem for boligområder i Flekkefjord by.

3.4.5 Forholdet til Fjelltun leirsted

Fjelltun leirsted viser til ulemper knyttet til støy, visuelle virkninger og utleievirksomhet, og mener at NVE skulle ha fastsatt vilkår om forholdet til leirstedet.

Norsk Vind kommenterer at de er kjent med aktiviteten på leirstedet, og skriver at de har tilbudt løsninger for å ytterligere begrense støyvirkningene i perioden hvor leirstedet er i bruk mot at grenseverdien for støy kan overskrides noe i perioder uten bruk av leirstedet. De skriver videre at de ønsker løsninger som legger til rette for at de negative virkningene kan begrenses.

NVE viser til at leirstedet ikke sendte inn høringsuttalelse til søknadene om konsesjonsendring, detaljplan og MTA. Etter NVEs vurdering kunne imidlertid forholdet til leirstedet og til næringsvirksomheten vært bedre beskrevet i detaljplan/MTA. Endringene av prosjektet kan påvirke leirstedet negativt, særlig på sommeren, og NVE mener at Norsk Vind bør søke å finne løsninger, slik de har beskrevet i sine kommentarer til klagen. Det går frem av kapittel 3.4.3 at bruk av en annen temperatur i støyberegningene fører til at en av bygningene på leirstedet får et støynivå over den anbefalte grenseverdien. NVE anmoder på dette grunnlag OED om å vurdere et nytt vilkår knyttet til dette.

3.4.6 Fugl

Rovfugltrekket

Flere av klagerne, blant andre Flekkefjord kommune og NOF, er kritiske til NVEs vurderinger om rovfugltrekket. Det vises til at NVE skriver at det er usikkerhet rundt omfanget av rovfugltrekket i området, og klagerne mener at NVE burde lagt større vekt på føre-var-prinsippet i henhold til naturmangfoldloven § 9. De påpeker at Fylkesmannen tidligere har kommet med en uttalelse om rovfugltrekket som de nå har trukket tilbake, og mener det burde vært gjennomført en ny konsekvensutredning.

NOF påpeker at Ecofacts gjennomgang av litteratur om kollisjoner og turbinstørrelser viser at det er vanskelig å konkludere om hvordan dette vil slå ut for trekkende fugler. De skriver imidlertid at det ikke er noen grunn til å tro at større luftareal ikke vil gi større kollisjonsrisiko. NOF og andre klagere er kritiske til NVEs vurdering av avbøtende tiltak, og påpeker spesifikt at etterundersøkelser av rovfugltrekket ikke kan kalles avbøtende tiltak. De mener det er nødvendig med konkrete planer for tiltak som er aktuelle dersom det identifiseres spesielt farlige vindturbiner, perioder på året eller uheldige plasseringer. Naturvernforbundet krever at det settes vilkår om driftsstans under vår- og høsttrekket

Per Øyvind Grimsby skriver at den nye utredningen inneholder store feil og feiltolkninger av hans arbeid. Han mener at Norsk Vind har fremsatt uriktige påstander om hans arbeid i saken om Skorveheia vindkraftverk. Grimsby forventer at NVE ikke legger disse påstandene til grunn i klagebehandlingen.

NVE viser til vurderingene i kapittel 5.3 i «Bakgrunn for vedtak». Det er gjennomført en ny utredning om rovfugltrekket som en del av arbeidet med detaljplan/MTA. NVE har lagt til grunn både denne utredningen og tilleggsopplysninger fra blant andre NOF og Grimsby om at rovfugltrekket gjennom planområdet kan ha et enda større omfang enn det som er vurdert i utredningen fra Ecofact. NVE satte derfor et nytt konsesjonsvilkår om at Skorveheia skal inngå i etterundersøkelsesprogrammet for vindkraft og rovfugl i regionen. Det ble i tillegg presisert at NVE kan sette krav om nye avbøtende tiltak dersom virkningene for fugl blir store. Dersom dette blir aktuelt, vil vi be konsesjonær om en plan for slike tiltak. En eventuell plan bør ta utgangspunkt i blant annet INTACT-arbeidet, og mulige tiltak kan være:

- Maling av rotorblader eller turbintårn
- UV-lys
- Stans av vindturbiner i enkelte perioder/værforhold
- Bruk av fugleradar kombinert med automatisk stans av vindturbiner
- Høyere terskel for oppstart av vindturbiner (for eksempel 5-6 m/s) i perioder
- Tilpassing av rotorhastighet
- Lydsignaler

Andre fugletrekk

NOF viser til at vadertrekket og spurve-/trostetrekket i stor grad foregår om natten, og at det ikke finnes data for natttrekkende fugler ved Skorveheia. De mener dette også må vurderes etter §§ 8 og 9 i naturmangfoldloven.

NVE viser til konsekvensvurderingen om fugl, der planområdet er vurdert til å være lite viktig for vadefugler. I utredningen er det lagt til grunn at det er relativt omfattende spurvetrekk i området. Konsekvensgraden er likevel satt til «ubetydelig miljøskade» for både spurvetrekket og andre fugletrekk. Kunnskapsgrunlaget, jf. naturmangfoldloven § 8, er etter NVEs vurdering tilstrekkelig, og det er ubetydelig risiko for alvorlig eller irreversibel skade knyttet til disse fugletrekkene. NVE legger derfor ikke vekt på føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9.

Hubro

NOF mener at NVE ikke har realitetsbehandlet NOFs faglige innvendinger knyttet til hubro på en seriøs måte. De skriver at det er dokumentert at flere titalls hubroer er drept av vindturbiner i Europa, og at

flygehøyden godt kan være 100 meter over bakkenivå. De er kritiske til NVEs påpekning av at det ikke er gjort noen funn av døde hubroer ved norske vindkraftverk, og viser til at det ikke er gjennomført systematiske søk. Videre mener de at NVE feiltolker NOF om flygehøyde under trekk. De skriver at «hubrotrekk» er et begrep som ikke benyttes av NOF, og at dette avslører manglende artsspesifikk kunnskap hos NVE.

NVE er enige med NOF om at det er usikkert om hubroer har kollidert med vindturbiner i Norge. Så lenge det ikke gjøres kontinuerlige systematiske søk i alle vindkraftverk, vil det alltid kunne være mulig at hubro kolliderer uten at det blir registrert. NVE er også enige med NOF om at hubroer kan fly i rotorhøyde. Vi viser imidlertid til Miljødirektoratets fagrapport om fugl i forbindelse med forslaget til nasjonal ramme for vindkraft, der det står:

«I Norge er hubro en art som regnes som sårbar for denne utbyggingstypen. Hubroen har generelt en flygehøyde lavere enn turbinbladene og har et annet fluktmønster enn mange andre rovfugler, uten termikkbasert stigning. Allikevel kan kollisjon være en aktuell dødelighetsfaktor avhengig av plassering av anlegget. Under jakten, flygende over landskapet i forskjellige høyder for å lokalisere byttet, eller i skog der den benytter luftrommet over tretoppene er den sårbar for rotorbladene fra vindturbiner».

Det står også at «*Artens sårbarhet for vindkraftutbygging støttes av dokumenterte funn av drepte hubro fra vindkraftverk i Spania som viser at vindkraft kan være en trusselfaktor. Også i Tyskland, Bulgaria og Frankrike er det funnet døde hubro i vindkraftverk, men her i mye mindre antall. Stedsavhengige faktorer kan derfor være avgjørende for artens kollisjonsrisiko. Andre studier viser at hubro vanligvis flyr lavere enn 50 meter og derfor som regel vil være lite kollisjonsutsatt*». Videre konkluderer rapporten med at «*For hubro er det de samlede tekniske inngrepene, habitatødeleggelsene og forstyrrelsene som sannsynligvis vil medføre størst negativ påvirkning ved en vindkraftutbygging*». NVE utelukker ikke at kollisjoner mellom hubro og vindturbiner kan forekomme, men mener at virkninger som følge av habitatødeleggelse og fortrengning er den viktigste faktoren når man skal vurdere virkninger av vindkraftverk for hubro.

NOF peker på at NVE har brukt begrepet «trekk» om hubroens bevegelser over lang distanse innenfor territoriet. Vi er enige i at bruken av «trekk»-begrepet burde vært unngått eller forklart bedre.

NVE viser til at det som er vurdert i sakene om konsesjonsendring og detaljplan/MTA er endringene av prosjektet. Endringene vil ikke påvirke avstanden til hekkelokaliteter, og virkningene for hubro vil dermed bestå av eventuell økt kollisjonsrisiko. Sveipearealet vil øke, men antallet vindturbiner reduseres fra 12 til 8. Dette betyr samtidig at kollisjonsrisikoen med turbintårnene vil bli noe redusert. Samlet mener NVE at endringene ikke vil gi vesentlige negative virkninger for hubro.

3.4.7 Flaggermus

La Naturen Leve er kritiske til at flaggermusundersøkelsene som skal gjennomføres ikke er konkretisert. De viser blant annet til at det ikke er beskrevet hvordan kadaversøk skal gjennomføres.

Naturvernforbundet viser til at Miljødirektoratet i forbindelse med nasjonal ramme for vindkraft skrev at forundersøkelser er viktige med tanke på flaggermus. De mener at det må gjøres nye undersøkelser av flaggermus i området.

NVE viser til kapittel 5.3 i «Bakgrunn for vedtak». Der står det blant annet at det kan bli aktuelt å kreve kadaversøk dersom resultatene fra undersøkelsene med lydopptaker tilsier at det er stor tetthet av flaggermus i området. Et slikt eventuelt krav vil dermed bli konkretisert på et senere tidspunkt. NVE viser videre til Miljødirektoratets vurderinger om avbøtende tiltak i forbindelse med nasjonal ramme. Det går frem av rapporten at det finnes effektive avbøtende tiltak for å begrense eventuelle virkninger for flaggermus. Slike tiltak kan settes inn etter at vindkraftverket er bygget, og i saken om Skorveheia

vindkraftverk mener NVE at det er tilstrekkelig at ytterligere undersøkelser av flaggermusomfanget gjennomføres når vindkraftverket er i drift.

3.4.8 TV-signaler

NTV mener at risikoen for forstyrrelser av TV-signal ikke er ivare tatt på tilstrekkelig måte, og at vedtakene ikke er i samsvar med de krav som følger av energilovgivningen og konsekvensutredningsregelverket.

NVE viser til at virkninger for TV-signaler og annen elektronisk kommunikasjon er vurdert i detaljplan/MTA, og at dette blant annet er basert på vurderinger av Norkring. Det er utfordrende å forutsi virkninger for TV-signaler, og etter NVEs vurdering er beslutningsgrunnlaget tilstrekkelig. Risikoen for forstyrrelse av TV-signaler vil ifølge detaljplan/MTA i størst grad gjelde boliger på Kvanvik med fri sikt til vindturbinene, og vindkraftverket ville vært godt synlig på Kvanvik også med den opprinnelige utbyggingsløsningen. NVE viser videre til at Norsk Vind har sendt inn en oppdatert tiltaksplan etter at klagen fra NTV ble sendt inn. Vi vil gjøre en separat vurdering av denne tiltaksplanen etter at NTV har gitt tilbakemelding til planen.

3.5 Klager på miljø-, transport- og anleggsplanen

3.5.1 Godkjenning av endelig arealbruk

LNL er kritiske til at prosjektets arealplan ikke er endelig utformet, og til at NVE skal godkjenne arealbruk for endringer som måtte komme. LNL er kritisk til denne løsningen da eksterne berørte høringsparter ikke har mulighet til å uttale seg om disse planene.

NVE forstår det som at LNL viser til kravet satt til Norsk Vind i tillatelsen av 16.6.2020: «*Arealer for kranoppstillingsplasser, fundamentområder og annen arealbruk skal vises på kart for godkjenning av NVE før anleggsstart.*» Ved behandling av detaljplan og MTA vurderte NVE at arealbruken innenfor inngrepsgrensen var godt beskrevet og vurdert. NVE var enige med Fylkesmannen i Agder sin bekymring for at det endelige arealbehovet ikke var detaljprosjektert nok i revidert MTA av 4.3.2020, og satte derfor nevnte vilkår.

Detaljplan og MTA var på høring høsten 2019/vinteren 2020, og NVE vurderer at nevnte MTA og vilkår satt av NVE, til sammen er tilstrekkelig for å ha kontroll på arealbruken innenfor inngrepsgrensen.

3.5.2 Transportplan

Flekkefjord kommune mener miljø-, transport- og anleggsplanen er mangelfull i beskrivelsen av ilandføringssted og transport av turbiner til planområde, og ber om verifisering fra NVE om at nødvendige avtaler er inngått. NVF skriver at de finner store mangler ved transportplanen. Ifølge NVF er Norsk Vinds hovedalternativ for ilandføring, Simek-kaia, ikke tilgjengelig. De viser til at direktøren for kaianlegget har gitt beskjed til Norsk Vind om at bruk av anlegget er uaktuelt. NVF kritiserer måten Norsk Vind har fremstilt dette på. Når det gjelder alternativet med bruk av Lasta kai, skriver NVF at dette alternativet ikke er avtalefestet eller utdypet med grunneiere. De mener at ilandføring på Lasta vil føre til store ulemper for kommunen og bruk av kaia, og skriver at virkninger i Flekkefjord sentrum ikke er vurdert. De skriver videre at Farsund kai kan være det eneste gjennomførbare alternativet, men at dette vil gi store trafikale utfordringer. NVF mener at en ny transportplan må bli sendt på en bred høring, og at de beredskapsmessige utfordringene ved transport også må vurderes.

NVE har forståelse for at det kan være uklart for berørte parter at NVE godkjenner en miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) når ikke transportruten er avklart. NVE har i Bakgrunn for vedtak kapittel 6 kommentert at vi ikke vurderer de temaene som vi mente MTAen beskrev godt nok, og vi forutsatte videre at Norsk Vind følger de beskrivelsene som var omtalt i revidert MTA av 4. mars 2020. NVE vurderte ikke transportplanen ytterligere da vi mente Norsk Vind godt nok hadde beskrevet tre alternative ruter for transporten opp til kraftverket.

NVE stiller ikke et krav om at konsesjonær må ha alle avtaler på plass i forbindelse med at NVE tar MTA og detaljplan til behandling, og har derfor i vedtaket om godkjenningen av detaljplan og MTA, NVE ref. 201904895-77, presisert at konsesjonær «... må sørge for å skaffe seg nødvendige privatrettslige rettigheter før anleggsarbeidene starter.» Et vindkraftverk berører en rekke ulike regelverk, både i anleggs- og driftsfase. Det kan for eksempel være kulturminnereguleringen, byggherreforskriften, forurensningsregelverket, plan- og bygningsloven, mv. NVE er myndighet etter energiloven, og vi har verken myndighet eller kompetanse til å følge opp anlegg i henhold til regelverk som forvaltes av andre myndigheter. Det er konsesjonær sitt ansvar å avklare og ev. innhente nødvendige tillatelser fra andre myndigheter, samt inngå avtaler med grunneiere og andre. Dette gjelder også for transport, der konsesjonær må avtale bruk av veier og ev. utbedringer av veien(e) med eier av veien (Statens vegvesen, fylket, kommunen, privat eier osv.). NVE presiserer at avtaler med grunneiere og andre parter er privatrettslige. Det tilligger ikke NVE å ta stilling til ev. privatrettslige tvister med grunnlag i en minnelig avtale inngått mellom parter, eller å fastsette størrelsen på erstatning for skader eller ulemper. Slike uenigheter mellom partene må eventuelt løses av domstolene.

3.5.3 Riggplass

Eva Johannesen klager på at Langeodden skal benyttes som riggplass, og viser til at Langeodden benyttes som badeplass av befolkningen på Kvanvik. Hun mener riggplassen må legges til et sted der naturinngrepene blir mindre.

I høringsprosessen kom det ikke innspill til valg av riggplass, og ved behandling av MTA anså NVE valg av riggplass som hensiktsmessig. Norsk Vind har kommentert klagen og utdypet valg av riggplass. NVE mener konsesjonær godt har begrunnet valg av Langeodden som riggplass for bygging av ledningen. NVE mener at klagers innspill ikke gir grunnlag til å endre vårt vedtak av 15.6.2020.

3.6 Klager på vedtaket om ekspropriasjonstillatelse

Flekkefjord kommune mener NVE har gjort saksbehandlingsfeil i behandlingen av ekspropriasjonssøknaden for nettilknytningen. De viser til at det står i «Bakgrunn for vedtak» at det ikke er mottatt noen høringsuttalelser til søknadene om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse. Kommunen skriver at dette ikke er riktig, og at kommunens høringsuttalelse klart går mot ekspropriasjon og forhåndstiltredelse. De skriver også at ekspropriasjonsvedtaket er juridisk upresist.

Tove Blaich, v/advokatfirmaet SANDS, klager på at ekspropriasjonsvedtaket er for upresist, og at vedtaket i realiteten er en delegering av ekspropriasjonskompetanse til eksproprianten, ved at denne fritt kan definere hva som er nødvendig for å bygge kraftledningen. Ifølge SANDS er det ikke foretatt en konkret og definert interesseavveining, slik loven forutsetter. De skriver at vedtaket ikke oppgir berørte parter, berørte eiendommer eller «hvilken rett, som oppstår, fjernes eller endres». På dette grunnlag mener de at ekspropriasjonsvedtaket er ugyldig.

NVE er enig med Flekkefjord kommune om at det burde stått at kommunen gikk mot ekspropriasjon. Vi kan likevel ikke se at dette har betydning for utfallet av saken. Ekspropriasjonsvedtaket gjelder kun nettilknytningen, og bygger på en endelig konsesjon som er gitt med kommunens tilslutning. NVE viser for øvrig til vurderingene som er gjort i kapittel 10.1 i «Bakgrunn for vedtak». NVE kan ikke se at det i

klagen presenteres ny informasjon som gir grunnlag for å endre utfallet av vår interesseavveining i denne saken.

I ekspropriasjonstillatelsen vises det til ekspropriasjonssøknaden, der det fremgår hvilke rettigheter som omsøkes, blant annet med informasjon om gårds- og bruksnummer. Den vedlagte detaljplanen gir god oversikt over ledningstrasé, stolpepunkter osv. Kraftledningen skal bygges i henhold til denne planen, og det er dermed ikke slik at eksproprianten selv kan definere hva som er nødvendig. Fordelene og ulempene ved å bygge kraftledningen over blant annet Blaichs eiendom er vurdert i konsesjonsvedtakene fra 2013 og 2015. NVE viser for øvrig til vurderingene i kapittel 10 i «Bakgrunn for vedtak».

3.7 Annet

3.7.1 Totalregnskap

Rauli Vel og Rauli Sør Vel etterlyser et totalregnskap for de negative virkningene for turisme, verdiforringelse av boliger, redusert bolyst, mulig redusert tilflytting og ødelagte rekreasjonsområder.

NVE viser til konsekvensutredningene, vurderingene og avveiningene som er gjort i forbindelse med konsesjonsvedtakene i 2013 og 2015, og i forbindelse med vedtakene fra 2020. Etter NVEs vurdering er disse temaene tilstrekkelig belyst. Det er tilnærmet umulig å lage et slikt totalregnskap som velforeningene etterlyser. NVE viser i tillegg til at det er endringene av prosjektet som er vurdert i sakene om konsesjonsendring, detaljplan og MTA. Konsesjonsspørsmålet ble avgjort i 2015.

3.7.2 Klimagassutslipp

Naturvernforbundet krever at det utarbeides et overslag over utslipp av klimagasser «fra vugge til grav», og at dette overslaget må danne grunnlag for valg av leverandør og operatør for å gi de laveste utslippene av klimagasser, jf. naturmangfoldloven § 12 om driftsmetoder og teknikker for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet. Nei til Vindmøller i Flekkefjord påpeker at det ikke er gjort analyser av hvordan vindkraftutbyggingen vil påvirke oppgraving og drenering av myr, og de anbefaler at det utredes hvor store klimagassutslipp som kan forventes gjennom tiltakene i planområdet. De mener at klimagassutslippene vil påvirke den samlede konsekvensgraden.

Etter NVEs vurdering er det lite relevant å kreve at et overslag over utslipp av klimagasser brukes til å velge leverandør og operatør. Vindkraftverket vil bli bygget på tilnærmet samme måte uavhengig av leverandør og operatør, og små forskjeller på turbintype vil ha liten betydning for et klimaregnskap. Når det gjelder samlet klimagassutslipp, viser vi til NVE-rapport 17/2019 om klimaavtrykk og livssyklusanalyser, som ble utarbeidet i forbindelse med nasjonal ramme for vindkraft. I vedtakene av 15.6.2020 har NVE vurdert *endringene* av prosjektet. Studier av vindkraft og klimagassutslipp tilsier at større vindturbiner og økt produksjon kan bidra til et mindre klimaavtrykk per kWh.

3.7.3 Privatrettslige rettigheter

NVF viser til NVEs redegjørelse for godkjenning av detaljplan/MTA, der det står at tiltakshaver må sørge for å skaffe seg nødvendige privatrettslige rettigheter før anleggsarbeidene starter. NVF skriver at de vil gjøre NVE oppmerksomme på at Norsk Vind ikke har alle privatrettslige rettigheter. Dette gjelder to grunneiere på Skorveheia og Flekkefjord kommune, som ifølge NVF ikke har signert en tilleggsavtale fra 2019. I tillegg skriver NVF at det ikke finnes avtaler om ilandføring, at det må eksproprieres hos minst én grunneier langs kraftledningstraseen og at det ikke finnes avtaler med grunneiere om utvidelse av FV44. NVF mener at fremdriftsplanen i detaljplan/MTA er umulig å realisere, og at

ekspropriasjonssaker og manglende avtaler vil føre til at vindkraftverket ikke kan bli idriftsatt innen utgangen av 2021. De skriver at NVE må kreve en oppdatert fremdriftsplan som må sendes på høring.

NVE viser til at det er konsesjonærs ansvar å skaffe nødvendige privatrettslige rettigheter, og til at det er krevd en oppdatert fremdriftsplan før anleggsstart.

3.7.4 Nedlegging

Flekkefjord kommune mener det er umulig å tilbakeføre arealene helt, og stiller spørsmål om hvem som har ansvar for demontering og avfallshåndtering dersom konsesjonær går konkurs. Kommunen viser til lignende problemstillinger fra Sverige.

NVE viser til konsesjonsvilkår nr. 17, der det står at konsesjonæren skal tilbakeføre anlegget til sin naturlige tilstand så langt det er mulig. Konsesjonæren må legge frem en plan for dette i god tid før konsesjonen utløper. NVE planlegger å utarbeide en veileder for nedlegging av vindkraftverk, og denne veilederen vil gi rammer for hvordan tilbakeføring skal skje.

Innen utgangen av det 12. driftsåret skal konsesjonæren oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved konsesjonsperiodens utløp. Bakgrunnen for at NVE har satt krav om at dette skal skje innen det 12. driftsåret, er at dersom en konsesjonær går konkurs eller på andre måter ikke blir i stand til å oppfylle vilkårene i konsesjonen før dette tidspunktet, er restverdien på anlegget så stor at det vil bli solgt og videreført av andre eiere. NVE kan ikke se at det er forhold i denne saken som tilsier at det er nødvendig å sette supplerende vilkår knyttet til nedlegging i MTA-godkjenningen. Vi vil for øvrig bemerke at det er konsesjonæren sitt ansvar å påse at alle krav i konsesjonen blir fulgt.

3.7.5 Koblingsstasjonen på Midtfjellse

Beboere på Midtfjellse protesterer mot NVEs konklusjon om å opprettholde opprinnelig plassering for den planlagte koblingsstasjonen på Midtfjellse. De mener at en flytting av denne stasjonen ikke vil ha vesentlig betydning for lønnsomheten i prosjektet, men at det vil ha stor betydning for naboenes trivsel og eiendomsverdiene.

NVE viser til at det er gitt endelig konsesjon for plasseringen av koblingsstasjonen, og at det ikke er omsøkt en endring av dette. Plasseringen av stasjonen er derfor ikke en del av NVEs behandling av konsesjonsendringer og detaljplan/MTA. Vi viser for øvrig til kapittel 8.3 i «Bakgrunn for vedtak».

4. Utsatt iverksetting av vedtakene

4.1 Vedtak av 15.6.2020 som er truffet i medhold av energiloven

Flekkefjord kommune har bedt om utsatt iverksetting av vedtakene inntil klagen er endelig avgjort.

Når det gjelder vedtakene truffet i medhold av energiloven, kan både underinstansen (NVE) og overinstansen (OED) bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før klagen er endelig avgjort (fv. § 42). Utsatt iverksetting er et unntak fra hovedregelen om at et vedtak kan iverksettes umiddelbart selv om det er påklaget. Beslutning om utsatt iverksetting gjelder derfor spesielle tilfeller.

Om NVE skal gi utsatt iverksetting, avgjøres konkret og beror på en helhetlig skjønnsvurdering. Dette er blant annet basert på en vurdering av ulike interesser og forhold knyttet til selve klagesaken.

NVE har besluttet å ikke utsette iverksettelsen av vedtakene om konsesjonsendringer, endret detaljplan/MTA for vindkraftverket og godkjenningen av MTA for nettilknytningen.

Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at vedtaket kan iverksettes umiddelbart. NVE har i vurderingen lagt vekt på at det foreligger en endelig konsesjon, og at naturinngrepene vil være relativt like som i utbyggingsløsningen som lå til grunn for det opprinnelige konsesjonsvedtaket.

Dette er en prosessledende beslutning som ikke kan påklages. Den kan likevel overprøves av OED på eget initiativ, eller dersom klager ber departementet om det.

4.2. Vedtak av 18.12.2019 som er truffet i medhold av oreigningsloven

Når det gjelder vedtak truffet i medhold av oreigningsloven, er hovedregelen at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon har automatisk utsettende virkning, jf. orl. § 5 annet ledd. Det betyr at vedtaket om samtykke til ekspropriasjon ikke gjelder før OED har avgjort klagesaken.

NVE kan treffe særskilt beslutning om at klage på ekspropriasjonstillatelse ikke skal føre til utsatt iverksettelse av vedtaket. En slik beslutning kan bare treffes i særlig tilfeller der hvor det vil kunne føre til urimelig forsinkelse om klagen på vedtak om samtykke til ekspropriasjon skulle ha oppsettende virkning.

Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon gir utsatt iverksettelse for ekspropriasjonstillatelsen. Vedtaket om ekspropriasjon for nettilknytning til Skorveheia vindkraftverk kan dermed ikke effektueres før OED har tatt stilling til klagene.

5. Konklusjon

NVE kan ikke se at det i klagene er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre ett eller flere av våre vedtak av 15.6.2020, med unntak av at NVE anmoder OED om å vurdere nye vilkår knyttet til støy og Fjelltnun leirsted. Klagen oversendes derfor til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse, jf. fvl. § 33. Alle sakens dokumenter gjøres tilgjengelige for departementet gjennom internettløsningen SeDok.

Med hilsen

Ingunn Åsgard Bendiksen
direktør

Øyvind Leirset
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg: Sammenfatning av klager

Kopi til:

AGDER FYLKESKommune

Dagfinn Norang

Eva Johannesen

Flekkefjord kommune

FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV AGDER

FRODE TESAKER

FYLKESMANNEN I AGDER

JAN OLE SÆLØEN

Jostein Urstad

LA NATUREN LEVE

Naturvernforbundet i Agder

Norges Televisjon AS

Norsk Ornitologisk Forening

Per Øyvind Grimsby

SANDS ADVOKATFIRMA DA

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder